

تعیین نفس در روایت گذشته:

بررسی حافظه خود-زندگینامه‌ای در حرف بزَن، خاطره اثر ولادیمیر ناباکف

رامین زهره (نویسنده مسؤول)

استادیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

سارا نازک‌دست

مربی، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه تهران، تهران، ایران

چکیده

خود-زندگینامه‌ها نه تنها تالیف‌هایی ادبی، بلکه کارکردهایی ذهنی نیز هستند. داستان‌هایی که همواره «خود» آشنای ما آن‌ها را روایت می‌کند، از آن خود می‌کند و باورشان می‌کند. با وسعت پیدا کردن خاستگاه اتوبیوگرافی و تعمیم آن به کارکردهای ذهنی، رابطه‌ی بین سه بخش سازنده‌ی این واژه‌ی یونانی: اتو (خود)، بیو (زندگی نامه) و گرافی (نوشتار) بیش از پیش بر ما روشن شده و افق‌های تازه‌ای برای بررسی مسئله‌ی «خود» و روایت داستانی آن در برابر ما گشوده خواهد شد. درمیان آثار برجسته‌ی ادبی اتوبیوگرافی، حرف بزَن، خاطره اثر ولادیمیر ناباکف در پرده برداشتن از شیوه‌هایی که خاطرات گذشته «خود» سوپژکتیو انسان را روایت می‌کنند اثری منحصر بفرد محسوب می‌شود. گفتمان غیر مستقیم آزاد و پل زدن بر شکاف معرفتی میان حال و آینده، دو ویژگی بنیادین فرآیند ذهنی بخاطر آوردن هستند که در ساختار روایی ناباکف با چیره دستی مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در این پژوهش با تکیه بر نظریات مارک رولندز در حوزه‌ی معرفت‌شناسی حافظه، ساختار روایی حافظه‌ی اتوبیوگرافیک و نقش آن در شکل‌گیری «خود» در حرف بزَن، خاطره مورد بررسی قرار گرفته است. براساس این پژوهش، در حرف بزَن، خاطره «خود» سوپژکتیو در قالب یک انگاره‌ی مضمونی در عرض زمان، با القائات روایت‌های راوی اول شخص در شبکه‌ای از خاطرات که گذشته را بازسازی می‌کنند و استعلاء یافتن بر آن‌ها پدید می‌آید.

واژگان کلیدی: حافظه‌ی خود-زندگینامه‌ای؛ خود سوپژکتیو؛ روایت‌های خاطره‌ای؛ گفتمان غیر مستقیم آزاد؛ انگاره‌ی مضمونی.